

BOOKFLIX

UNGE LÆSERES INDRE ACTIONBIOGRAF

DITTE SØNDERBY MADSEN

BOOKFLIX – UNGE LÆSERES INDRE ACTIONBIOGRAF

Nyt projekt sætter fokus på unge og litteratur

Odense Bibliotekerne, i samarbejde med skoler i Brønderslev, Odense og Hørsholm, har i 2018 afviklet projektet Bookflix – Besøg din indre actionbiograf, for at bringe unge menneskers læsevaner i fokus.

Eleverne, der gik i 7. klasse, mens projektet forløb, læste bøger, skrev anmeldelser, arbejdede med litterære genrer og projektet blev afsluttet i Vollsmose Kulturhus udenfor Odense, hvor de unge mennesker mødtes, undersøgte yderligere litterære værktøjer og modtog foredrag fra fantasyforfatter Malene Sølvsten og poetry-slammer Emil Nygård.

Bookflix har således været et samarbejde mellem bibliotekerne, skolerne og de

Foto: Finn Wraae

Læsningen og litteraturen var projektets omdrejningspunkt, og især var det lystlæsningen, der var vigtig; dét at læse og beskæftige sig med sprog fordi det er sjovt og spændende.

unge, da de unge menneskers skrivelser om forskellige bøger får chancen for at blive offentliggjort i et fælles magasin, publiceret af Odense Bibliotekerne.

Unge og læsning

”Hvis du ønsker at dine børn skal blive intelligente – fortæl dem eventyr. Hvis du ønsker, de bliver mere intelligente, fortæl dem flere eventyr.”

Sådan skulle Albert Einstein have sagt i forbindelse med et foredrag i 1958. Det lader til, at Einstein havde en forkærlighed for eventyr, hvilket er lidt påfaldende, når ordene nu kommer fra den måske mest berømte fysiker i vestlig historie.

Mange danske forældre læser da også for deres børn, men på et tidspunkt er det op til det unge menneske selv at læse videre eller efterlade bogen på hylden til fordel for andre former for underholdning. Det kan hertil dokumenteres, at flere og flere unges kilder til underholdning findes i form af stream-

”HVIS DU ØNSKER AT DINE BØRN SKAL BLIVE INTELLIGENTE – FORTÆL DEM EVENTYR. HVIS DU ØNSKER, DE BLIVER MERE INTELLIGENTE, FORTÆL DEM FLERE EVENTYR.”

ingstjenester som Netflix, Youtube eller HBO samt i diverse computerspil eller sociale medier. Voksnes forbrug af nogle af disse tjenester er i øvrigt også steget, forbru-

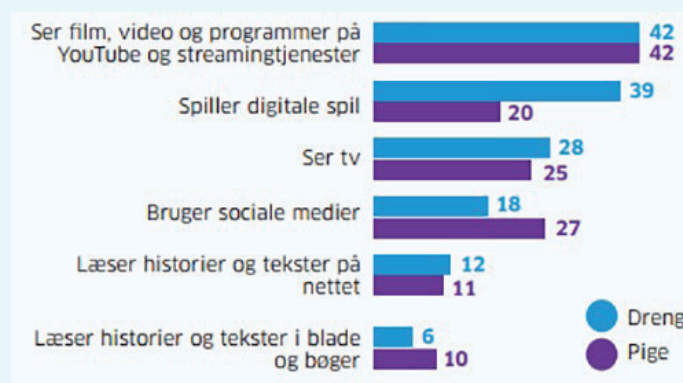
get af papiraviser er faldet, bibliotekernes digitale udlån er eksploderet. Umiddelbart er det således ikke kun de unge, der i højere grad er blevet digitaliseret i deres søgen efter underholdning eller ny viden. Spørgsmålet er, om det er forsvarligt at sige, at unge læser mindre, end de har gjort, eller om det i højere grad er selve begrebet læsning, der skal fornyes.

Relevansen af et øget fokus på unges læsevaner står tydeligt skrevet i nyere forskning på området, der viser, at unges forbrug af både skøn- og faglitteratur er faldende. I den forstand kan man sige, at ja, unge mennesker læser mindre litteratur, end de har gjort. Det skyldes delvist, at fritiden går med noget andet. Dem, der er unge nu, er vokset op med medie-giganter som Facebook, Youtube, Instagram og diverse andre sociale medier, og 7. klasserne er en smule for unge til at være

vokset op med for eksempel bogserien om Harry Potter, som ellers fik en hel generation til at læse hundredvis af tæt skrevne sider i slutningen af 90’erne og starten af 00’erne.

Når de bliver adspurgt om deres daglige medievaner, svarer 3.-7.-klasser som i ovenstående oversigt.

KILDE: BOG- OG LITTERATURPANELET S ÅRSRAPPORT 2018

Undersøgelsen er fra 2017 og omfattede over 8500 børn og unge, der blev bedt om at beskrive deres anvendelse af medier udenfor skoletiden. Besvarelsene er i procent.

Drengene spiller generelt flere spil på nettet eller Playstation end piger, mens pigers forbrug af sociale medier er større, men samtlige af de deltagende unge står lige i deres forbrug af film, Youtube-videoer og streamingtjenester. Det er der flere grunde til. Dem, der er unge nu, er som nævnt vokset op med disse tjenester; Youtube blev for eksempel lanceret i 2005, hvor de fleste i udskolingens knap selv var født. Derudover er der en tendens i de fleste streamingtjenester, computerspil og endda sociale medier, som er nemt at overse. De er proppet til randen med historier, præcis ligesom bøger er.

Digitale eventyr vinder frem

Det virker logisk, at Netflix-serien Stranger Things eller HBO-serien Game of Thrones forfører seere i hobetal, både unge og voksne, fordi de indeholder fantastiske historier, men hvad hvis det også er muligt at

få dækket sit behov for en god historie på Youtube eller igennem et spil? Mange populære digitale spil som God of War, The Witcher eller Assassin's Creed er actionfyldte spil med fantastisk musik og spillene har i øvrigt fortællerkløerne dybt begravet i mytologiens og eventyrenes verden.

Rent grafisk er de fleste spil desuden kommet op på siden af filmuniverset, og spilleren er aktiv og medbestemmer i spillets fremgang i stedet for at sidde som passiv tilskuer. Kort sagt kan spil mange af de ting, litteraturen kan, og de kræver mindre arbejde af spilleren,

spejle sig i en mere eller mindre kendt person, altså en såkaldt Youtuber. Det samme gør sig gældende på Instagram - et billede siger som bekendt mere end tusind ord, og en af de features, Instagram har, har fået den sigende betegnelse Story. Billedet er en slags selvfortælling, der deles med følgere. Hvad enten de unge er til store adventurefortællinger eller personlige beretninger kan behovet således mere eller mindre dækkes af den gigantiske og stadig voksende medieflade.

Spørgsmålet er, hvilken rolle litteraturen så skal have fremadrettet?

Det digitale bibliotek

For det første er tilgængeligheden af litteraturen i sagens natur vigtig; både salget og udbuddet af e-bøger og lydbøger er steget markant. Det store forlag Lindhart og Ringhof udgav 344 e-bøger i 2015 og hele 3.490 titler i 2016, og desuden er forlagenes samlede omsætning af lydbøger steget fra 51 millio-

”...LYDBØGER KAN VÆRE DEN PERFEKTE VEJ TIL

da vedkommende ikke skal opbygge hele universet fra bunden i fantasien; det er på skærmen. Spilleren kan så, til en vis grænse, dykke direkte ned i handlingen, historien, den forelæggende mission.

Hvad så med Youtube og andre sociale medier? Youtube kan give adgang til mere personlige fortællinger, gode råd, en mulighed for at

ner kroner til 65 millioner kroner fra 2015 til 2016. Tjenester som Mofibo, Politiken Books og Bookmate bliver mere og mere populære og bibliotekerne udbyder flere lydbøger og e-bøger end tidligere.

Malene Sølvsten, forfatter til fantasytrilogien Ravnenes Hvisken, oplever når hun modtager sine royalties, at salget af lydbøger er lige i hælene på de fysiske bøger. Hendes bøger om Anne, der kæmper en hård kamp i

en verden inspireret af nordisk mytologi, er især populær blandt unge. Hun ser det dog ikke som en konkurrence mellem det skrevne og indtalte medie. Faktisk ser hun slet ikke lydbøgernes fremgang eller e-bøgernes popularitet som en negativ tendens; for det første er det praktisk at kunne rejse rundt med en hel boghylde på telefonen eller Ipad'en, og desuden kan lydbøger være den perfekte vej til at eksponere unge for litteratur.

Den litterære gulerod

Malene mener, at læsningen skal være lystdrevet, især fritidslæsningen. At tale om pligt og pisk i forhold til læseglæden er en selvmodsigelse, det skal derimod være sådan med læsningen, at de unge slet ikke kan lade være. Malene kan selv huske eftermiddagene på sit teenageværelse i Nordjylland, hvor hun blev så opslugt, at hendes forældre skulle kalde op til flere gange for at rive hende løs og få hende ned til aftensmaden. Det kan udmærket lade sig gøre at blive revet med af en lydbog fremfor en fysisk bog af papir, og historien er lige meget til stede i begge medier.

Hvis målet med læsningen er, at den er lystbetonet, handler det ikke længere om lixtal eller læsehastighed men udelukkende om at lade sig blive væk i historien, hvilket udmærket kan ske ved at lytte til den. Jo flere historier, unge giver sig hen til, jo mere sandsynligt er det, at litteraturinteressen fortsætter eller udvikler sig. "Når du lytter til en lydbog, læser du også."

Skolelærer og projektmedarbejder hos Brønderslev bibliotek, Nikoline Thomsen, som også tog del i Bookflix-projektet sammen med en gruppe valgfagselever, er enig med Malene.

"NÅR DU LYTTER TIL EN LYDBOG, LÆSER DU OGSÅ."

"...NOGET AF DET MEST BEUNDRINGS- OG BEMÆRKELSVÆRDIGE VED LIVS LITTERATURINTERESSE ER DESUDEN, AT HUN ER ORD-BLIND..."

bare én bog, én historie er nok til at vække interessen, og så ruller den litterære snebold.

Nikoline mener desuden, at bibliotekerne kan udfylde en essentiel rolle, når de unge mennesker skal fanges af litteraturen. Skolen har sin del - der handler det om at skulle dannes, stifte bekendtskab med genrer eller vigtige, danske værker.

Dét at lytte til en bog er også en slags læsning, bare dét at have en bog mellem hænderne (eller så at sige mellem ørene) gør også barnet eller det unge menneske til en læser. Det handler om at fange de unge,

De unge skal lære at læse med en vis hastighed og læse korrekt i skolen, men hos bibliotekerne er der mere tid til at hjælpe de unge med at finde de bøger, der lige fanger dem. Biblioteket har mere tid til selve læselysten.

Og ... Action!

Selvom det kan siges med en vis sikkerhed, at læsning i fysiske bøger er stagneret og i visse målgrupper faldet, er lysten til en god historie således ikke stagneret blandt unge. Tværtimod. Af og til finder de historierne hos andre medier end litteraturen, men når de benytter sig af litteraturen, er det gerne en særlig slags.

Genremæssigt er det for reducerende at sige, at unge læser mest fantasy eller at de mest bliver fanget af noget sjovt eller noget romantisk, men begrebet YA-litteratur, altså litteratur til Young Adults, er blevet mere og mere populært brugt hos både biblioteker og boghandlere. Unge har en lige så bred smag i litteratur som voksne har, men det store marked for historier til unge voksne har visse genremæssige fælles

træk.

En tendens både Nikoline og Malene Sølvsten nikker genkendende til er, at handlingerne gerne må gå lidt stærkt, når de unge skal læse. Nicoline påpeger, hvordan de fleste moderne ungdomsbøger starter mere eller mindre in medias res, lige pladask midt i handlingen. Malene læste første gang Harry Potter og De Vises Sten op for sin søn, men den lan-

ge introduktion til hele det magiske univers og den tragiske historie begyndte hurtigt at kede ham. Der skal *ske* noget.

En af Nikolines valgfagselever, 15-årige Liv, blev i en tidlig alder fanget af gysergenren. Det var især fascinerende, at den bog, hendes bibliotekar fandt frem til hende, kunne få hende til

at føle noget. At ord på en side kan få hårene til at rejse sig på armene eller få én til lige at tjekke under sengen en ekstra gang inden sengetid. Noget af det mest beundrings- og bemærkelsesværdige ved Livs litteraturinteresse er desuden, at hun er ordblind.

Dyslexien har grundlæggende ikke stået i vejen for hendes fascination af litteratur, og der findes heldigvis en del hjælpemidler og værktøjer, der gør læsningen lettere. For ordblinde især er lydbøgerne relevante, netop fordi litteraturinteressen kan vækkes, også selvom selve læsningen af og til er svær.

Liv påpeger også, at hun selv skriver i sin fritid, så litteraturinteressen er i dette tilfælde blevet temmelig solid, takket være nogle udvalgte historier, der ramte plet hos hende. Liv kan

desuden genkende, at det er sjovest at læse de bøger, hvor der er en vis action, men hun påpeger, at en signifikant brøkdel af hendes lystlæsende jævnaldrende stadig fanges af Harry Potter. Trods alt.

Det var Livs indre forfatterspire, der fik hende til at vælge Nikolines valgfag og således deltage i Bookflix-projektet.

Mest af alt kan hun se fordelene i at arbejde sammen med andre om litteraturen og dermed dele læseglæden. Af og til kan det blive lidt ensomt at læse og skrive.

Malene Sølvsten genkender denne ensomhed, og er selv en ivrig bruger af især Instagram, hvor hun kan have kontakt til sine læsere og læserne kan have et fællesskab i deres interesse for Malenes bøger.

Det er udelukkende noget, hun gør for sjov, men det er med til at skabe samhørighed og en personlig forbindelse læsere og forfatter imellem. Således kan sociale medier og litteraturen kædes sammen, og måske

”...DET VAR LIVS INDRE FORFATTERSPIRE, DER FIK HENDE TIL AT VÆLGE NIKOLINES VALGFAG OG SÅLEDES DELTAGE I BOOKFLIX-PROJEKTET...”

BOOKFLIX
festival

11.12.2018 KL. 11-15 I KULTURHUSET I VOLLSMOSE

MALENE SØLVSTEN
FORFATTER TIL FANTASY-SERIEN
RAVNENES HVISKEN

EMIL NYGAARD
POETRYSLAMMER, SKUESPILLER, KOMIKER OG MEGET MERE
GIVER DIG CHANCEN FOR SELV AT OPTRÆDE MED POETRY-SLAM

WORKSHOPS
LITTERÆRE NEGLE, QUIZZER, BLACKOUT-POETRY E.M.A.

ODENSE
BIBLIOTEKER OG
BORGERSERVICE

Biblioteket
HØRSHOLM KOMMUNE

BRØNDELSLEV
BIBLIOTEK

Layout: Finn Wraae

kan noget af ensomheden bekæmpes.

Myten om kedsomhed

Det er dog ingen hemmelighed, at nogle, både unge og voksne, ganske enkelt synes, at bøger er kedelige. Den indgangsvinkel er Malene også stødt på, når hun har holdt foredrag.

Hun påpeger derfor tit overfor de unge, at en stor del af for eksempel adventure-computerspil eller fantasyserier på stream-

Foto: Colourbox

ingtjenesterne er baserede på en litterær arv. Der er ofte tale om sagaer, myter eller eventyr, der på et tidspunkt i historien er blevet nedskrevet og siden taget op og nyfortolket af populærkulturen.

I denne nyfortolkning, som Tv-stationer eller spildesignere laver, sker der også tit en redigering, af og til bliver det mest voldelige og voldsomme sorteret fra, så selve universet og nogle af de mere sobre historier står tilbage.

Skal man helt ind til benet af de saftige heltehistorier eller blodige fejder, som selv Netflix eller HBO dømmes til at være lige i overkanten, er der ikke andet for end at læse de gamle sagn og sagaer.

For yderligere at gøre de gamle fortællinger mere spiselige er Malene Sølvsten i gang med et nyere projekt, hvor hun omskriver nogle af de gamle, nordiske folkeviser, så de bliver mere moderne og lettere at gå til for læserne.

De blodige og dramatiske historier bliver i sagens natur bevaret, så det bliver muligt at vække en større interesse for den fantastiske verden, der kan findes i middelalderlitteratur.

”...MEST AF ALT ER DET STIGMAET OM, AT UNGE MENNESKER IKKE GIDER AT LÆSE, DER SKAL ERSTATTES AF NOGET ANDET...”

Behovet for historier

Projektet Bookflix abonnerede på den indgangsvinkel til unges læsning, at læsning skal være sjovt. Det handler om at fange de unge, bare én historie kan vække en livslang læseglade, og bibliotekerne kan spille en central rolle for denne vækning.

Dertil er det måske nødvendigt at udvide læsebegrebet en smule til at inkludere lydbøger, og måske skal den fortællende kraft i sociale medier og spil anerkendes lidt mere. Det skal yderligere nævnes, at de fleste spil foregår på engelsk og således kan gøre de unge stærkere i et vigtigt frem-

PROJEKTET BOOKFLIX ABONNEREDE PÅ DEN INDGANGSVINKEL TIL UNGES LÆSNING, AT LÆSNING SKAL VÆRE SJOVT.

Mest af alt stigmaet er det om, at unge mennesker ikke gider at læse, der skal erstattes af noget andet. Det er efterhånden også de færreste voksne, der sidder i stearinlysets skær om aftenen og læser tunge, politiske manifeste eller sluger alle 5 bind af Les Miserables, ligegyldigt hvor fantastisk historien er.

Tiden er en anden, digitalisering og nemmere tilgængelighed er blevet vigtig, og der er andre medier, der frister mindst lige så meget som litteratur.

Dog bliver litteratur ved med at være yderst central, fordi historier bliver ved med at være centrale. Det er menneskeligt at have et behov for at høre og opsøge historier, og det gør sig gældende for unge og børn såvel som voksne.

Kilder:

Bog- og litteraturpanelets årsrapport 2018

Bog- og litteraturpanelets årsrapport 2017

Kofod, Anne og Sørensen, Niels Ulrik: Rapport om unge og biblioteker. Cefu for Roskilde bibliotek, 2006.

Stranden, Anne Lise: *Computerspil gør unge gode til engelsk*. 18. Februar 2016, videnskab.dk

Projektdeltagere

Odense Bibliotekerne
Brønderslev Bibliotek
Hørsholm Bibliotek

Projektet var støttet af Slots-
og Kulturstyrelsen

